

Baggrund og rammer for ekspeditionen

Af Søren Haslund-Christensen og Morten Meldgaard

Nærværende rapport beskriver forudsætninger og baggrund for den tredje Galathea-ekspedition, som gennemførtes i 2006–2007. Rapporten indledes med en samlet oversigt over den historiske baggrund for projektets tilblivelse og gennemførelse og består af bidrag fra formand og direktør, Søværnets Operative Kommando (SOK), togtlederne, lederne af de enkelte forskningsprojekter, Undervisningsministeriet og medlemmes repræsentanter i bestyrelsen.

Nogle begivenheder og situationer under togtet beskrives af flere bidragydere. Dette giver et vist overlap, men samtidig er de forskellige synsvinkler med til at skabe et nuanceret helhedsbillede af togtet.

De enkelte bidrag er tilgået i perioden fra sommeren 2007 til foråret 2008, hvilket kan indebære, at den seneste udvikling inden for for eksempel forskning og formidling ikke er medtaget.

Galathea 1

Danmark har altid været blandt de første og førende med ekspeditioner og opdagelsesrejser. Også til søs og fjernt fra Danmark. Galathea-traditionen hører med i dette billede.

Den første Galathea-ekspedition sejlede rundt om Jorden i årene 1845–47 på Søværnets korvet Galathea. Chef var kaptajn Steen Andersen Bille. Med om bord var forskere fra de to danske universiteter i København og Kiel foruden kunstnere, der kunne fastholde billeder fra togtet. I 1700-tallet var Danmark blevet en rig nation med en meget stor flåde, kolonier og en blomstrende handel.

Tabet af flåden i 1807, statsbankerotten i 1813 og tabet af Norge i 1814 gjorde det nødvendigt at afhænde de ikke rentable kolonier i Asien. I stedet forsøgte man at forhandle sig frem til og indgå aftaler, som kunne give en anden handelsmæssig fremtid for det reducerede Danmark, der skulle finde sin nye rolle som småstat i et nyt og anderledes Europa.

Danmark, som havde markeret sig med Niebuhrs arabiske rejse 1761-67, ville som de øvrige europæiske lande også deltage i den nye opdagelsesbølge, som bl.a. Darwin i England og von Humboldt-brødrene i Tyskland havde åbnet for.

Den naturvidenskabeligt interesserede kong Christian VIII iværksatte ekspeditionen sammen med Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab. Da kongen døde i 1848, og treårskrigen brød ud i samme år, blev de forskningsmæssige resultater kun udnyttet i begrænset omfang.

Samarbejdet mellem Søværnet og forskerne fungerede forbilledligt. Her hentes en gruppe forskere og togtleder professor Katherine Richardson om bord på VÆDDEREN på togtbeten mellem Sydney og Gizo (foto: Anne Sofie Berendt).

Galathea 2

Men de danske videnskabsmænd fortsatte forskningen i Atlanterhavet og Stillehavet med orlogsskibe og fartøjer som *Dana* og *Monsunen*, indtil 2. Verdenskrig og den tyske besættelse af Danmark 1940-45 satte en stopper herfor.

Under krigen samledes i Sverige en række opdagelses- eller forskningsrejsende, som på grund af krigen ikke kunne rejse ud i verden. De mødtes i Stockholm hos redaktør, grønlandsforsker Ebbe Munck, der var forbindelsesofficer mellem modstandsbevægelsen og England. Henning Haslund-Christensen var blandt dem, der foreslog, at man efter krigen i Danmark etablerede en Dansk Ekspeditionsfond for at koordinere opgaver for og finansiering af de forskellige ekspeditionsinitiativer. Efter befrielsen i 1945 mødtes Ebbe Munck, Henning Haslund-Christensen m.fl. hos rejsebogsforfatteren Hakon Mielche, der sammen med havforskeren dr. Anton Fr. Bruun under besættelsen i Danmark havde arbejdet på at få udsendt en ny Galathea-ekspedition, når krigen var slut.

Dansk Ekspeditionsfond blev oprettet i 1947 og fik som formand viceadmiral A.H. Vedel, som den 29. august 1943 havde befalet flåden overført til Sverige eller sænket.

Danske i udlandet sendte blandt andet cigaretter, som var en mangelvare under krigen, og som Ekspeditionsfonden kunne sælge med god fortjeneste i Danmark. Med disse og andre midler fra fonde, private og staten kunne Ekspeditionsfonden i 1947 finansiere udsendelsen af Ebbe Muncks og Eigil Knuths ekspedition til Pearyland i Nordgrønland og Henning Haslund-Christensens 3. Danske Centralasiatiske Ekspedition til Afghanistan.

Og i 1950 blev det muligt at udsende den anden Galathea-ekspedition. En engelsk fregat blev indkøbt og overdraget til Søværnet. Skibet blev omdøbt til *Galathea*, og med kommandørkaptajn Svend Greve som chef, Anton Fr. Bruun som forskningsleder og Hakon Mielche som pressechef sejlede man Jorden rundt til en markant hjemkomst i 1952.

I løbet af krigen var der hos de allierede sket betydelige videnskabelige gennembrud, og det ville være et stort tilbageskridt for Danmark, hvis man ikke kunne komme tilbage til det før krigen velfungerende videnskabelige samarbejde med bl.a. England og USA. Man var interesseret i at "vise flaget" i udlandet for at komme tilbage i det gode selskab, og Galathea 2-ekspeditionen kunne være et godt middel hertil.

Og ekspeditionen blev en succes med fornemme videnskabelige resultater og megen og velorganiseret presseomtale. De hjembragte prøver mv. blev grundlag for videnskabelige afhandlinger og populære artikler i over 50 år.

Galathea 3-ekspeditionen

Da vi nærmede os årtusindeskiftet opstod ønsket om at markere, at Danmark fortsat var en aktør på de store have, som man måtte regne med i den internationale forskning. Danske videnskabsmænd havde længe været henvist til at forske fra

andre landes forskningsskibe. Det var på tide med et nyt initiativ fra dansk side.

Flere personer, grupper og institutioner havde faktisk i lang tid gjort sig til talsmænd herfor. Først og fremmest må nævnes lektor emeritus Torben Wolff fra Zoologisk Museum ved Københavns Universitet, som havde været med på Galathea 2 som Anton Fr. Bruuns førstemand og havde en lang karriere i dansk videnskabs tjeneste.

Jyllands-Posten med chefredaktør Henrik Thomsen havde haft succes med konceptet JP Explorer, hvor en journalist og en fotograf i et terrængående køretøj sendte oplysende og spændende artikler til de danske læsere fra fjerne og ukendte dele af Jorden. Gennem en årrække havde man arbejdet for at videreføre dette initiativ til søs som en forskningsekspedition på et mindre skib med et begrænset antal forskningsprojekter og med prioritering af de formidlingsmæssige aspekter af et sådant togt. Danmarks Fiskeriundersøgelses (DTU AQUA, i dag DTU Aqua, Institut for Aqvatiske Ressourcer) skib DANA var påtænkt som platform. Det havde imidlertid ikke været muligt at finde finansiering hertil.

Da behovet for at styrke fagligheden og naturfagene i skoleuddannelserne blev mere almindeligt erkendt i Danmark, så Jyllands-Posten en mulighed for at anvende en ny Galathea-ekspedition som en velegnet platform til en synliggørelse og popularisering af en sådan indsats. Og der blev skabt politisk tilslutning til at støtte projektet, som blev henlagt under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling.

Lektor emeritus Torben Wolff, som stadig arbejder på Zoologisk Museum, havde været rådgiver for Jyllands-Posten, og hans viden og erfaring har også været udnyttet i den senere planlægning.

I 2004 blev Søren Haslund-Christensen anmodet om at stille sig i spidsen for en ny Galathea 3-ekspedition. Arbejdet blev indledt i sommeren 2004 i Videnskabsministeriets (VTU) lokaler i Bredgade, hvor daværende departementschef Leo Bjørnskov, kontorchef Thorkild Meedom og chefkonsulent Bente Olsen på fortrinlig vis med råd, vejledning og praktisk støtte fik sat gang i arbejdet. På finansloven for 2005 blev der afsat 5 mio. kr. til planlægningsarbejdet.

I august 2004 besøgte chefredaktør Henrik Thomsen og Søren Haslund-Christensen forskningsskibet DANA, som har hjemsted i Hirtshals. Chef og mandskab gav et godt indtryk af skibets muligheder og begrænsninger. Der ville uden en evt. ombygning kunne være plads til i alt ca. 40 personer om bord.

Muligheder og betingelser for en evt. anvendelse af DANA til Galathea 3-ekspeditionen blev ved et besøg i Ribe i oktober 2004 gennemgået med daværende amtsborgmester Laurits Tørnæs, der var formand for DANAs bestyrelse.

HKH Kronprinsen blev tidligt i forløbet orienteret om planerne og påtog sig allerede i september 2004 at blive protektor for Galathea 3-ekspeditionen.

Dansk Ekspeditionsfond

Tidligt fik vi trykt en firesiders folder, hvor vision og formål for Galathea 3-ekspeditionen blev beskrevet, og en række personligheder anbefalede projektet. Folderen anvendtes bl.a. i forbindelse med henvendelser til fonde og virksomheder med henblik på økonomisk støtte til ekspeditionen.

Tilsvarende foldere blev senere udarbejdet på henholdsvis engelsk og spansk og brugt i forbindelse med ekspeditionens besøg i udlandet.

Fonden overtog hjemmesiden fra Jyllands Posten, og den udvikledes til en relativt enkel hjemmeside for Galathea 3-ekspeditionen og Dansk Ekspeditionsfond. Hjemmesiden www.galathea3.dk skulle angive status for planlægning og togtgennemførelse og i øvrigt henvise til hjemmesider for øvrige aktører og interessenter.

Søren Haslund-Christensen blev i september 2004 udpeget af Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling som formand for Dansk Ekspeditionsfond. Fonden fik senere som binavn Galathea Fonden.

Den øvrige bestyrelse blev udpeget fra efteråret 2004, således:

- Departementschef Leo Bjørnskov, Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling (VTU), næstformand; fra 14. september 2005 departementschef Uffe Toudal Pedersen (udpeget af VTU).
- Departementschef Nils Bernstein, Statsministeriet (STM); fra 1. september 2005 departementschef Karsten Dybvad; fra 1. august 2006 kommitteret, senere direktør for Roskilde Universitetscenter, Peter Lauritzen (udpeget af STM).
- Departementschef Henrik Nepper-Christensen, Undervisningsministeriet (UVM); fra 1. marts 2005 departementschef Niels Preisler (udpeget af UVM).
- Direktør Carsten U. Larsen, Nationalmuseet. Fra 1. marts 2008 direktør for Folketinget.
- Lektor Bente Lomstein, Århus Universitet (udpeget af Forskningsrådene).
- Professor Finn Surlyk, Københavns Universitet (udpeget af VTU).
- Chefredaktør Henrik Thomsen, Jyllands-Posten, til 9. maj 2007.
- Fhv. departementschef Anders Troldborg, Forsvarsministeriet fra 12. oktober 2005 (udpeget af FMN).
- Redaktionschef Peter Tanev, STV, TV 2 Vejret, fra 3. november 2005.

Det første bestyrelsesmøde i Dansk Ekspeditionsfond under stiftelse blev afholdt i Videnskabsministeriet den 21. december 2004.

Vedtægter og forretningsorden blev udarbejdet og godkendt, og Fonden blev i februar 2005 registreret i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen som erhvervsdrivende fond.

Uddannelse og rekruttering til naturvidenskaberne var et vigtigt emne på Galathea 3. Her ses geologistuderende Majken Poulsen i færd med at tage prøver fra sedimentkerner ved Sydgrønland (foto: Naja Mikkelsen).

Af vedtægterne fremgår, ”at fondens formål er at planlægge og gennemføre en tredje Galathea-ekspedition, yde tilskud til den hertil hørende forskning, undervisning og formidling samt at følge op på ekspeditionen med henblik på at sikre, at udbyttet bliver efterbehandlet og stillet til rådighed for forskningen og almenheden.”

Statsautoriseret revisor Carsten Gerner Jensen, PriceWaterHouseCoopers, valgtes om revisor.

Gennem størstedelen af forløbet har statsautoriseret revisor Ole Hermann repræsenteret firmaet i samarbejdet.

Specialkonsulent Niels Peter Fredslund, Finansministeriet, har deltaget i arbejdet for at styrke Fondens økonomistyring.

Kontorchef Thorkild Meedom og chefkonsulent Bente Olsen fra Videnskabsministeriet har i hele forløbet deltaget i og rådgivet vedr. Fondens og sekretariatets arbejde.

Dansk Ekspeditionsfonds bestyrelse fulgte nøje Galathea 3's forberedelse, gennemførelse og afslutning. Der er indtil november 2007 afholdt 22 bestyrelsesmøder. Et møde påregnes afholdt i foråret 2008 med henblik på godkendelse af Fondens regnskab og årsrapport for 2007.

Fondens sekretariat

Det var vigtigt hurtigt at kunne ansætte en direktør for Dansk Ekspeditionsfond. Efter opslag kunne bestyrelsen med virkning fra 1. april 2005 ansætte adj. professor Morten Meldgaard, der kom fra en stilling som direktør for Nordatlantens Brygge. Morten Meldgaard kunne dog i vidt omfang stilles til rådighed for Ekspeditionsfonden allerede fra februar 2005.

I juni 2005 blev kommandørkaptajn Jens Claus Hansen, der var udlånt fra Forsvaret, ansat som sekretariatsleder og cand.phil. Lisbeth Nannestad Jørgensen som kommunikationsmedarbejder. Hertil kom et antal studentermedhjælpere (Rane Baadsgaard Lange, Johanne Pedersen, Gertrud Kümmel Nielsen, Johan Hagen Schmith, Anne Sofie Berendt, Line Marie Tholstrup Bertelsen, Thomas Birk, Anna Harpsøe Clausen, Astrid Kappel Nielsen), som på skift arbejdede i sekretariatet.

I en periode havde Søværnets Materielkommando udlånt afdelingsleder Karsten Dyrholm Bildsøe til sekretariatet for at gennemføre det store arbejde med kontrakter mv. i forbindelse med køb og montering af det udstyr, som Fonden købte eller overtog og installerede på forskningsskibet.

På anbefaling fra Søværnets Materielkommando ansatte Fonden direktør Mogens Berglund Simonsen som rådgiver og kontrollant for at sikre Fondens interesser i forbindelse med det hektiske indkøbs- og ombygningsprogram forud for afsejlingen i august 2006.

Morten Meldgaard blev fra 1. februar 2007 ansat som direktør for Statens Naturhistoriske Museum, men fortsatte i muligt omfang som konsulent og rådgiver for Fonden.

Sekretariatsleder, kommandørkaptajn Jens Claus Hansen overtog herefter ansvaret for den daglige drift vedrørende

Tre kunstnere fik mulighed for at deltage på ét togben hver. Kunstnerne fortolkede oplevelser og forskning om bord og tilføjede en ekstra dimension til formidlingen af ekspeditionen. Her er det kunstneren Morten Schelde, der maler på murværk på Azorerne (foto: Rane Baadsgaard Lange).

ekspeditionens gennemførelse i den resterende togperiode, gennemførelse af hjemkomstarrangementerne samt opfølgningen på ekspeditionen. Fra januar 2008 er kommandørkaptajnen udsendt til tjeneste i Irak efter forudgående orientering og uddannelse hertil i efteråret 2007. Lisbeth Nannestad Jørgensen fratrådte ultimo september 2007. Herefter har hun i fornødent omfang deltaget i redigering af denne rapport.

Lektor Henrik Jeppesen, tidligere dekan ved det Naturvidenskabelige Fakultet på Københavns Universitet, stillede sig beredvilligt til rådighed for Fonden, som trak på lektorens store erfaring og viden bl.a. fra mange års virke som forsker i Ghana og det tidligere Vestindien. Lektor Jeppesen udarbejdede et omfattende katalog bl.a. på hjemmesiden (Vinduer til Verden). Kataloget angav emner og ressourcepersoner, der af journalister m.fl. kunne anvendes som inspiration til valg af emner/artikler, der f.eks. kunne bruges på dele af togtet, hvor der var færre nyheder på skibet. Henrik Jeppesen udarbejdede også oplæg til program for besøgene i Ghana, Cape Town og US Virgin Islands.

Det Kongelige Danske Geografiske Selskab

Det Kongelige Danske Geografiske Selskab havde spillet en væsentlig rolle i forbindelse med Galathea 2-ekspeditionen, og den første vicepræsident i selskabet var Steen Andersen Bille, der havde været chef på Galathea 1.

Selskabet er uafhængigt af staten og repræsenterer hele det geografiske miljø ved samtlige universiteter mv.

HKH Kronprinsen er præsident for Selskabet, og professor emeritus Sofus Christiansen, der i øvrigt deltog i et af Galathea 3's forskningsprojekter i Salomonhavet, og Søren Haslund-Christensen var vicepræsidenter.

Det ville derfor være naturligt at placere sekretariatet for Dansk Ekspeditionsfond i forbindelse med Selskabets lokaler på Geografisk Institut ved Københavns Universitet i Øster Voldgade 10 og etablere en aftale med universitetet om varetagelse af værtskab og de regnskabsmæssige opgaver for Fonden. På instituttet var der gode muligheder for at disponere over møde- og briefinglokaler, cafeteriafaciliteter mv., som ville blive nødvendige i den relativt korte, men hektiske planlægnings- og koordineringsproces, der skulle muliggøre udsendelse af en ekspedition med forskningsprojekter og forskere fra næsten samtlige danske universiteter og sektorforskningsinstitutioner allerede i 2006.

Fra DANA til VÆDDEREN

Det blev hurtigt klart fra tilbagemeldingerne fra forskningsverdenen, at mange ønskede at få pladser og projekter med om bord. Man ønskede også at få plads til studerende, elever og mediefolk. DANA – eller et skib af tilsvarende størrelse – ville ikke kunne medtage det antal personer og det forskningsudstyr, der ville være behov for om bord.

Derfor rettedes der i vinteren 2004-05 henvendelse til Forsvaret, og efter drøftelse med forsvarschefen og forsvarsstabschefen besluttede Forsvarsministeren, at Søværnet ville kunne stille et inspektionsskib til rådighed for Galathea 3-ekspeditionen.

Søværnets inspektionsskibe af Thetis-klassen kan have helikoptere om bord. De har agterdækket indrettet som helikopterlandeplads, og der er hangar til helikopteren i tilknytning til landingspladsen. I maj 2005 blev et inspektionsskib besigtiget i Frederikshavn. Forskere fra flere af de projekter, der skulle med, deltog, og en proces med henblik på fastlæggelse af udstyrs- og ombygningsbehov blev iværksat. Inspektionsskibet VÆDDEREN ville komme hjem fra tjeneste i Nordatlanten i efteråret 2005 og skulle i dok for eftersyns- og reparationsarbejder. Den ville kunne indsættes som ekspeditionsskib fra efteråret 2006 til sommeren 2007.

Søværnets inspektionsskibes tilstedeværelse og opgaver i farvandene omkring Grønland og Færøerne er aftalt mellem Danmark, Grønland og Færøerne, herunder at helikopterne på inspektionsskibene indgår i det lokale rednings- og evakueringsberedskab. Et inspektionsskib ville ikke kunne trækkes ud af området i en længere periode uden Grønlands og Færøernes accept og foranstaltninger til at kompensere for fraværet. En sådan aftale blev opnået gennem Statsministeriet.

Indledningsvis spillede muligheden for at kunne disponere over en helikopter i forbindelse med ekspeditionen en væsentlig rolle. I løbet af planlægningsprocessen, hvor bl.a. de enkelte forskningsprojekters behov blev klarere defineret, fremgik det, at en forskerpark i containere på agterdækket blev højere prioriteret end egen helikopter om bord.

Da det blev klart, at DANA var for lille og mindre egnet til sejlads ved f.eks. Antarktis, besluttede bestyrelsen at anvende et af Søværnets inspektionsskibe, som man havde erfaring for kunne anvendes som forskningsplatform. Aftalen herom, der var forhandlet mellem Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, Forsvarsministeriet og Dansk Ekspeditionsfond i foråret 2006, blev underskrevet af Dansk Ekspeditionsfond og Forsvarskommandoen i april 2006 og indebar udrustning og anvendelse af VÆDDEREN samt reetablering af skibet efter hjemkomst.

Dansk Ekspeditionsfond foretog i 2005 besøg i Sverige, Norge og Tyskland for at indhøste erfaringer og besigtige udstyr og forskningsskibe i de pågældende lande.

DTU Aqua, som i 2005 hørte under Fødevareministeriet, har ekspertise og erfaring vedr. marin forskning samt udstyr til og anvendelse af forskningsskibe. Det var derfor naturligt for Dansk Ekspeditionsfond hurtigt at indlede et samarbejde med DTU Aqua ved daværende direktør Niels Axel Nielsen, forskningschef Helge Abildhauge Thomsen, cheffiskerirådgiver Eskild Kirkegaard, it-chef Steen Silberg m.fl. Lederne af de forskellige forskningsprojekter var i samarbejde med DTU

Aqua og Dansk Ekspeditionsfond i stand til at definere konkrete ønsker om udstyr, dels til montering, dels til anvendelse om bord, blandt andet i laboratoriecontainerne. DTU Aqua havde i forvejen tradition for at udvikle elektroniske måleinstrumenter og –systemer og ekspertise vedrørende installation af og samvirke med et forskningsskibs øvrige elektroniske systemer.

Aftale vedrørende rådgivning, herunder det økonomiske mellemværende mellem Dansk Ekspeditionsfond og DTU Aqua, blev indgået med virkning fra 1. september 2005 til 31. december 2007.

Den oprindelige aftale er senere suppleret med aftaler vedr. yderligere opgaver, som er opstået under togtet eller senere.

I perioden maj 2005 til sommeren 2006 definerede man i et snævert samarbejde mellem projekterne, Dansk Ekspeditionsfond, DTU Aqua og Søværnets Materiel Kommando (SMK), nu Forsvarets Materieltjeneste, hvilket udstyr, der skulle anskaffes, og hvor og hvordan det kunne monteres på VÆDDEREN, herunder indretning af de seks laboratoriecontainere, der skulle fremstilles på Hærens Hovedværksteder i Hjørring.

Da der var tale om meget specialiseret og teknologisk avanceret udstyr, var det vanskeligt at opnå de for installationen nødvendige data så tidligt og detaljeret, som SMK ønskede. SMK forestod det fornødne beregnings- og tegnearbejde, aftaler og kontrakter med værfter og leverandører. Hertil kom en ombygning af VÆDDEREN, således at man kunne indkvartere ca. 100 personer. Ved SMK var det især teknisk chef, ingeniør Bent Hansen og ingeniør Preben Thuren Larsen, som muliggjorde, at disse mange opgaver kunne nås på den meget korte tid, der var til rådighed.

Den foreløbige tidsplan for ændringer og klargøring af VÆDDEREN blev:

- 22. november – 15. december 2005: Dokning i Frederikshavn, herunder eftersyn og bundmaling.
- 15. december 2005 – 13. januar 2006: På Flådestation i Frederikshavn.
- 13. januar – primo juni 2006: Karstensens Værft i Skagen og Frederikshavn Værft
- Februar – april: Ombygning, ændringer og montage. I sidste del af perioden i dok med henblik på montering af multibeam og bundmaling til sejlads i troperne.
- Maj – juni: Prøvesejlads.
- 3. - 31. juli 2006: Tilrigning og forskole.
- 11. august 2006: Afsejling fra København.

De væsentlige udstyrsdele, der var tale om var: Marin kran på agterdækket, vandindtag, multibeam med dybhavsekkelod, containerlaboratorier med klimaanlæg, CTD med kran og spil, hydrografispil og slæbefisk (TRIAXUS), net, dataopsamlingsudstyr, computerudstyr og undervands ROV (Remotely Operated Vehicle).

Det blev hurtigt besluttet, at man ikke ønskede, at ekspeditions-skibet blev overmalet med reklamer eller andre sponsorfremhævelser. Søværnets besætning var uniformeret. Andre medlemmer af ekspeditionsbesætningen kunne selv bestemme deres påklædning og herunder også anvende f.eks. trøjer eller huer med reklamer mv. Spørgsmålet om skibets farve og kanonens evt. afmontering blev drøftet, og det blev besluttet, bl.a. på grund af truslen fra pirater mv., at fastholde kanonen på fordækket og inspektionsskibets grå farve.

Da aftalerne med medierne blev godkendt med Finansudvalgets aktstykke 24 af 27. oktober 2005, kunne der fastlægges et pladsbudget for de 100 personer, der efter ombygningen kunne være om bord:

Søværnets besætning, herunder skibschef, læge og orlogspræst	50 pladser
Togtleder	1 "
Forskere	32 "
Mediefolk og formidlere, herunder repræsentant fra Undervisningsministeriet	12 "
Elever og lærere	3 "
Fiskemester/tekniker	1 "
Repræsentant fra Farvandsvæsenet	1 "
I alt	100 pladser

Ombygningen af VÆDDEREN fra inspektionsskib til forsknings-skib skulle gennemføres i forbindelse med det af Søværnet i forvejen planlagte værftsbesøg i 2006.

I februar 2005 var Dansk Ekspeditionsfond i stand til at foretage en foreløbig udpegning af de forskningsprojekter, som ville kunne komme med på ekspeditionen, men først i efteråret 2005 ville man have et mere konkret billede af det forskningsudstyr, der skulle med, og de heraf affødte ombygnings- og installationsarbejder på VÆDDEREN. Mange forskningsprojekter, der i kortere eller længere perioder skulle eller kunne deles om anvendelse af forskercontainere, udstyr eller opbevaringsfaciliteter, fik først efterhånden og ved selvsyn og koordination på skibet afklaret mulighederne herfor. For flere af forskningsprojekterne blev de økonomiske og pladsmæssige muligheder først endeligt afklaret i løbet af sommeren 2006. Den ændring af togtruten, som besluttedes i februar 2006 som følge af reaktionen på karikaturtegningerne, medførte, at nogle forskningsprojekter måtte modificeres eller udgå. Hertil kom, at de økonomiske midler fra fonde og erhvervs-virksomheder, som skulle være med til at muliggøre indkøb og montering af væsentlige dele af forskningsudstyret, først kunne disponeres i løbet af foråret og sommeren 2006.

Det store tidspres i forbindelse med indkøb af forskningsudstyr og ombygning af VÆDDEREN i foråret og sommeren

2006 medførte i nogle tilfælde, at der blev givet tilsagn om kontrakter, eller aftaler blev indgået, inden fondstilkuddene var tilgået. Dette er normalt og accepteret, når det drejer sig om en erhvervsdrivende fond som Dansk Ekspeditionsfond. Men ikke, når man som fond samtidig skal overholde Finansministeriets Budgetvejledning. Dette gav sekretariatet nogen bryderier.

At det lykkedes at blive klar til afsejling i august 2006 skyldtes i høj grad en ekstraordinær indsats fra alle implicerede: de to værfter, forskningsprojektledere, Søværnets og andre ledere og teknikere, det udvidede sekretariat og ikke mindst den af Søværnet udpegede projektleder vedr. klargøringen af VÆDDEREN, kommandør Carsten Schmidt, som også var skibschef på den første del af togtet.

Finansiering

Finansieringen af ekspeditionen skulle dels være statslig ved Videnskabsministeriets og Forsvarsministeriets foranstaltning og dels ved bidrag fra private fonde, virksomheder og personer.

Det politiske grundlag for Galathea 3-ekspeditionen og for bevilling af statslige midler til ekspeditionen foreligger i form af fire aktstykker tiltrådt af Folketingets Finansudvalg og af finanslovene for 2005, 2006 og 2007, jf. Akt 6 10/11 2004, Fortrolig AKT M 22/6 2005 (aktstykket var fortroligt, fordi det indeholdt en afrapportering af de igangværende kontraktlige forhandlinger), AKT 24 27/10 2005 og AKT 150 24/5 2006.

Ved aktstykke 6 af 10. november 2004 tilslutter Finansudvalget sig oprettelsen af Dansk Ekspeditionsfond og udbeder sig en nærmere redegørelse for planerne vedr. ekspeditionens gennemførelse, herunder de aftaler, som skulle tilsikre en bred mediemæssig dækning og formidling i den elektroniske og trykte presse. Der afsættes 5 mio. kr. til sekretariatet i 2005.

Ved fortroligt aktstykke M af 22. maj 2005 blev Finansudvalget orienteret om status for planlægningen, om status i forhandlingerne vedr. mediaaftaler og om kontakter til Forsvaret vedr. inspektionsskibet VÆDDEREN.

Ved aktstykke 24 af 27. oktober 2005 meddelte Finansudvalget sin tilslutning til samarbejdsaftalerne med Jyllands-Posten, Det Berlingske Officin, Politiken/TV 2 Vejret/STV og Ingeniøren og til at afholde udgifter på 60 mio. kr. til klargøring og reetablering af VÆDDEREN under ekspeditionen i 2006 og 2007. Hertil kom 10 mio. kr. til drift af sekretariatet i 2006 og 2007.

Ved aktstykke 150 af 24. maj 2006 orienteredes Finansudvalget om status i planlægningen af ekspeditionen, herunder at der i november 2005 var udtaget ca. 70 forskningsprojekter (biologi, geologi og humaniora/samfundsvidenskab) med en konstatering af, at forskerne selv er forpligtede til at søge finansiering af deres projekter. Endvidere

at Dansk Ekspeditionsfond i februar 2006 havde foretaget en ændring af togtruten, hvilket medførte, at fem projekter måtte udgå. Der er indgået en samarbejdsaftale mellem Forsvaret og Dansk Ekspeditionsfond om gennemførelse af Galathea 3-ekspeditionen. Der anmodes om en bevilling på yderligere 3,5 mio. kr. til Forsvaret til at gennemføre testsejladts forud for afsejlingen og til forlængelse af togtet til også at omfatte anløb af USA's østkyst. De samlede udgifter for Forsvaret bliver således 63,5 mio. kr., hvoraf de 50 mio. kr. refunderes af Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling i 2007. Satellitforbindelse til og fra VÆDDEREN betales af en fond. Samtidig orienteres Finansudvalget om, at indkøb og montering af forskningsudstyr er steget fra 35 til 49 mio. kr., hvorved det samlede budget er steget fra 173 til 184 mio. kr.

Følgende fonde, virksomheder og enkeltpersoner støttede projektet økonomisk:

Fonde

Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond
Kong Frederik og Dronning Ingrid's Fond til humanitære og kulturelle formål
Det Kongelige Grønlandsfond

A. P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal
Bikubenfonden
Villum Kann Rasmussen Fonden

Augustinus Fonden
Egmont Fonden
J. C. Hempels Fond
JL-Fondet
Knud Højgaards Fond
Nordea Danmark-fonden
Oticon Fonden/William Demants og Hustru Ida Emilies Fond
Poul Due Jensen's Fond
The John and Birthe Meyer Foundation
The TK-Foundation
Tuborgfondet

A/S Dampskibsselskabet TORMs Understøttelsesfond
Axel Hartmann
Beckett-Fonden
Brødrene Hartmanns Fond
Carlsbergs Mindelegat for Brygger J. C. Jacobsen
D/S Norden // D/S Orient's Fond
Det Obelske Familiefond
Det Østasiatiske Kompagnis Almennyttige Fond
Direktør Ib Henriksens Fond
DONG A/S
Erik Westermann

Familien Hede Nielsens Fond
Fonden af 29. december 1969 (Stiftet af Ejlf Krogager)
Gudme Raaschou Bank A/S
Harlang & Toksvig Fondet
Henry Donsruds Fond
Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland
Lundbeckfonden
Nykredits Fond
Thomas B. Thriges Fond
Aage V. Jensens Fonde
Aase og Ejnar Danielsens Fond

Sponsorer

Arla Foods amba
Brøckhouse
COWI A/S
Dell A/S
EIVA A/S
Flemming Karberg, Hans Just A/S
Friluftslund A/S
Kristian og Kurt J. Vøttrup,
Det Kgl. Teater og Operaens restauranter
Københavns Kommune
L'EASY
M&E Engineering ApS
MacArtney A/S
NetDesign A/S
Restaurant NOMA
Novozymes A/S
Nyhavns Vod- og Trawlbinderi Aps
PricewaterhouseCoopers
RESON A/S
RS Components A/S
SafeExIT A/S
Swedish Orphan International AB
Willis I/S
4a-Severinsen A/S

Det bemærkes, at en række fonde, virksomheder mv. direkte - og uden om Dansk Ekspeditionsfond - har støttet en række forsknings- eller formidlingsprojekter.

I almindelighed skal forskningsprojekter selv finansiere deres virksomhed, herunder lønninger, udstyr, rejser, efterbehandling og publikation af resultaterne. Midlerne kan projekterne søge fra staten eller fra fonde i ind- og udland. Dette gjaldt i princippet også for forskningsprojekterne på Galathea-ekspeditionen. Dansk Ekspeditionsfond havde i forvejen orienteret bl.a. Carlsbergfondet om et forventet behov efter ekspeditionen for finansiel støtte til publicering af forskningsresultater fra ekspeditionen.

Carlsbergfondet havde tidligere støttet marine ekspeditioner, hvorfor Dansk Ekspeditionsfond meget tidligt havde

henvendt sig til fondet. Denne gang havde Carlsbergfondet meddelt, at man ikke ville støtte selve ekspeditionen. De forskningsprojekter, der efter hjemkomsten havde yderligere behov for finansiering til efterbehandling og publicering, måtte henvende sig til den tid og på linje med andre projekter.

Ekspeditionsfonden skulle gennem donationer fra fonde mv. dels bidrage til finansiering af ombygning af skibsplatformen, anskaffelse og montering af det forsknings- og andet udstyr, som ville muliggøre projekternes virke, og dels bidrage direkte til forskningsprojekter.

Planen var indledningsvis at opnå tilsagn om støtte på ca. 60 mio. kr. fra nogle af de store fonde, beregnet fortrinsvis som bidrag til udstyr som forskningscontainere, kraner, spil og wirer, og til de elektroniske netværk og installationer, som skulle forbinde laboratorier mv. om bord og skibet med omverdenen. Desuden til den ombygning af skibet, som var nødvendig for at muliggøre indkvartering af ca. 100 mand, og til arbejdsområder for forskere og presse.

Indledningsvis kontaktedes A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal, Bikubefonden, Augustinus Fonden, og Velux/Villum Kann Rasmussen fondene, som alle var positive. Derefter kontaktedes en række andre fonde, virksomheder og personer, herunder også i udlandet, og der opnåedes – inklusive bidrag fra sponsorer – støtte på i alt ca. 83 mio. kr. som anført i bilaget.

Nogle virksomheder og fonde har tradition for at støtte direkte og til enkeltprojekter, og det var en udfordring at forene disse ønsker med behovet for at få finansieret selve platformen, der jo var forudsætningen for, at projekterne kunne gennemføres.

Som nævnt finansieredes Galathea 2-ekspeditionen blandt andet ved salg af cigaretter fra danske i udlandet. En sådan fremgangsmåde kunne næppe bruges i dag, så i stedet kontaktedes Arla med anmodning om støtte fra salg af sunde mælkeprodukter. Økonomisk støtte opnåedes ikke, men efter en samarbejdsaftale forsynedes Arlas mælkekartoner under togtet med information om og historier fra togtet.

Når tilsagn om støtte var opnået og modtaget, var det vigtigt, at de administrative økonomiske dispositioner blev gennemført hurtigt og korrekt, og at der blev fulgt op med løbende orientering om forberedelser til og senere gennemførelse af projektet eller togtet.

Forskningen

Det ville være afgørende for at få succes med en ny forskningsekspedition og ro om forberedelserne, at man fandt en velegnet måde at kontakte de relevante danske og udenlandske forskningsmiljøer og få etableret det bedst mulige system for udvælgelse af de forsikringsprojekter, som burde komme med på en Galathea 3-ekspedition i 2006–2007.

Samtaler i 2004 med daværende direktør for Forskningsstyrelsen Jens Morten Hansen og hjælpsom rådgivning og

støtte fra det derværende sekretariat gjorde det muligt at nå frem til et system, der var i overensstemmelse med den fremgangsmåde, de statslige forskningsråd benytter ved udvælgelse af og støtte til forskningsprojekter.

Behovet for, at ekspeditionen og forskningen om bord generelt blev formidlet så godt som muligt til befolkningen og uddannelsessektoren, fik en høj prioritet fra begyndelsen.

I samråd med Forskningsstyrelsen udarbejdede og udsendte Dansk Ekspeditionsfond i efteråret 2004 et opslag, som opfordrede forskere fra naturfagene og det humanistiske område til inden 2. februar 2005 at indsende kortfattede ansøgninger (synopsis) om deltagelse i Galathea 3 til Dansk Ekspeditionsfond. Ansøgningen skulle indeholde foreløbig angivelse af behov for deltagere, nødvendigt udstyr, skønnet budget og andre specifikationer. Opslaget blev udsendt med forbehold for Finansudvalgets senere godkendelse.

Opslaget medførte ca. 120 relevante henvendelser til Dansk Ekspeditionsfond, som forskningsrådene derefter behandlede. Ca. 90 blev fundet egnede eller meget egnede. På dette grundlag var det muligt for sekretariatet og bestyrelsen at lave en foreløbig udtagelse af forskningsprojekter og at få et skøn over behov for forskningsudstyr, og hvorledes dette kunne monteres på eller indbygges i skibet samt at udarbejde et foreløbigt udkast til togtrute for ekspeditionen.

I maj 2005 udsendtes i Forskningsrådssystemet et i samarbejde med Dansk Ekspeditionsfond udarbejdet egentligt opslag, hvor man – igen med forbehold for Finansudvalgets senere godkendelse – endnu en gang opfordrede danske og udenlandske forskere til inden 2. september 2005 at indsende ansøgninger om deltagelse i Galathea 3-ekspeditionen, som påregnedes at følge den ovenfor skitserede rute. På baggrund af forskningsrådenes bedømmelser kunne Dansk Ekspeditionsfond blandt disse udtage ca. 70 forskningsprojekter til at komme med.

I forbindelse med den ændring af togtruten, som blev besluttet i februar 2006 som en følge af Muhammedtegningerne, udgik eller ændredes nogle af projekterne. De, der endte med at komme med på Galathea 3, fordelte sig med 27 biologiske, 6 geologiske og 29 humanistiske (hvoraf Nationalmuseets Tranquebar Initiativ indeholdt de 18). Nogle af projekterne var med på hele togtet, nogle var med på flere, andre kun på et enkelt togtben, og nogle foregik på land.

Kunstnere

Der er tradition for, at kunstnere deltager i ekspeditioner for at formidle forskningen mv. Deres oplevelser og måde at beskrive indtryk undervejs kan være mere "talende" end de bedste rapporter. Denne skik ville vi også gerne videreføre på Galathea 3. Da det i foråret 2006 viste sig, at der kunne blive plads på nogle af togtbenene, besluttedes det at opslå tre pladser hertil. Der indgik 100 ansøgninger, og blandt disse blev på baggrund af rådgivning fra Kunststyrelsen følgende

udtaget: Billedkunstneren og grafikereren Morten Schelde fra Nuuk til Cape Town, forfatteren Laila Ingrid Rasmussen ved Antarktis og lydkunstneren Harald Viuff fra Galapagos til US Virgin Islands.

Undervisningen

For at sikre et godt samarbejde mellem forskningen om bord på forskningsskibet og undervisningen ved skoler mv., blev der allerede tidligt i forløbet afholdt en række møder bl.a. med direktør Martin Bech, UNI-C fra Undervisningsministeriet (UVM).

I foråret 2005 nedsatte Undervisningsministeriet en styregruppe vedr. Galathea 3-initiativet med bl.a. fagkonsulenter og andre repræsentanter fra undervisningssektoren, herunder repræsentanter fra Grønland og Færøerne. Man var klar over, at det ville være vanskeligt at implementere ændringer eller tiltag, som i væsentlig grad kunne få effekt for de skoleår, der startede i 2005, 2006 og 2007. Man var også opmærksom på, at de tiltag, som iværksattes i relation til Galathea 3-ekspeditionen, kunne fortsætte længe efter, at VÆDDEREN var vendt hjem i 2007. For at sikre en god og effektiv umiddelbar forbindelse mellem det, der skete på VÆDDEREN under togtet, og skoleverdenen i Danmark skulle der på hele togtet være en repræsentant fra Undervisningsministeriet om bord. Der blev efter ansøgning udtaget fire personer med baggrund som undervisere og formidlere, som på skift skulle dele pladsen.

Opgaverne for UNI-C og EMU (Elektronisk Mødested for Undervisningsverdenen) defineredes i relation til Galathea 3.

Princippet om, at UVM's udvikling og produktion af undervisningssystemer og -midler ikke skulle forhindre de private initiativer, blev fastholdt. Dette var naturligvis væsentligt, når man betænker, at de deltagende mediekonsortier indeholdt f.eks. Jyllands-Postens Forlag, forlaget Alinea, Gyldendal m.fl.

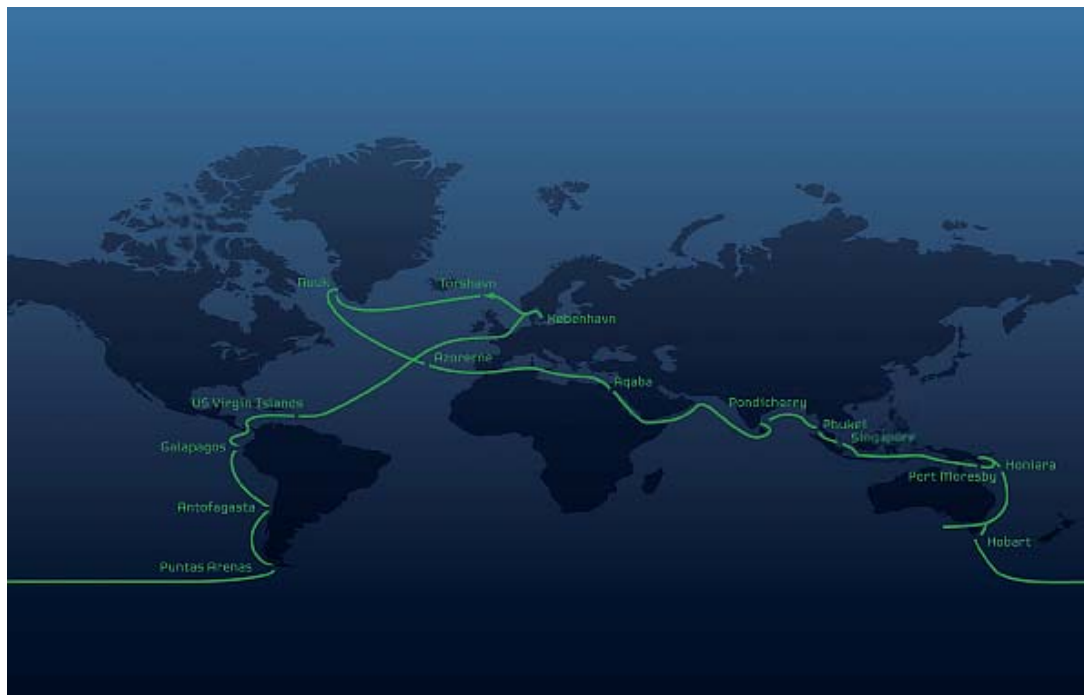
Ministeriets fire repræsentanter om bord var lærer Anette Gjervig Pedersen, seniorforsker og journalist Peter Bondo Christensen, cand.scient. Erik Frausing og cand.scient. Jørn Madsen.

Undervisningsministeriets deltagelse i Galathea 3-ekspeditionen jævnfør side 345.

Galathea 3-ruten

Det var klart for alle, at projektet var under stærkt tidspres. Forskningsprojekter skulle efter ansøgning udtages, skib findes og behov for forsknings- og andet særligt udstyr defineres, indkøbes og monteres på forskningsplatformen, som i øvrigt skulle ombygges til næsten dobbelt besætning og udstyres med det sidste nye inden for satellit- og telekommunikation.

Der skulle hurtigt rejses eller gives tilsagn om tilstrækkeligt mange private midler fra fonde, virksomheder og enkeltpersoner til, at staten ville gå endeligt ind for projektet med bevilling af de resterende midler. Sejl- og forskningstil-

ladelser skulle indhentes og samarbejde med internationale forskere og forskningscentre etableres. Skoleverdenen, som i forvejen var midt i en omstillingsproces, skulle forberedes på muligheden for at anvende Galathea 3-ekspeditionen som en løftestang til blandt andet at styrke undervisningen i naturfagene. Og endelig skulle befolkningen i almindelighed hurtigst muligt og løbende gøres interesseret og bibringes en positiv holdning til projektet.

Den første togtrute.

Og alt dette skulle gennemføres fra foråret 2005 til sommeren 2006. Mange mente, at det ikke ville være muligt.

En tidsplan blev udarbejdet, løbende drøftet og revideret, og mod alle odds blev det muligt at sende VÆDDEREN af sted fra København den 11. august 2006 som platform for Galathea 3-ekspeditionen.

Den første togtrute

Den første togtrute blev planlagt i samarbejde med Søværnets Operative Kommando ved kaptajn løjtnant Kenneth Flagmand Olsen og startede med besøg på Færøerne og i Syd- og Vestgrønland og derfra en forlægning gennem Atlanten, Middelhavet og Suezkanalen til den gamle danske koloni Tranquebar i Indien og videre til Australien, Antarktis, Sydamerikas vestkyst, Galapagos, US Virgin Islands, Sargassohavet og hjem. Nationalmuseet koordinerede i det såkaldte Tranquebar Initiativ flertallet af de landbaserede projekter både i Indien, Afrika og Vestindien.

Den endelige togtrute blev opdelt i 18 togten, normalt distancen mellem to havneanløb. For hvert togten blev der udpeget en togleder, som i nogle tilfælde var leder på flere tog-

ben. Togtlederen var Dansk Ekspeditionsfonds repræsentant om bord med det fulde ansvar for gennemførelse af ekspeditionens formål. I samråd med skibschefen kunne togtlederen træffe de herfor nødvendige dispositioner, idet større ændringer af togtruten dog kun kunne ske efter drøftelse med Dansk Ekspeditionsfond. Togtlederen havde det faglige og ledelsesmæssige ansvar i forhold til forskerne om bord og varetog forbindelsen mellem medierepræsentanterne og skibsledelsen. Presseofficer på Søværnets skibe er normalt, på chefens vegne, den næstkommanderende, og dette var også tilfældet på Galathea 3-ekspeditionen.

Forud for afsejlingen skulle togtlederen indkalde til og forestå planlægningsmøder vedr. forskningen på det/de pågældende togten. Møderne gennemførtes i Dansk Ekspeditionsfonds lokaler på Københavns Universitet. De medierepræsentanter, der skulle deltage i togten, var også indbudt til disse planlægningsmøder.

Dansk Ekspeditionsfond udarbejdede instruks for togtlederne og oprettede kontrakter med dem. Togtlederne modtog ikke løn for dette hverv. Togtledernes beretninger jævnfør side 43-126.

Det bør bemærkes, at Dansk Ekspeditionsfond – bortset fra de for Søværnet særligt gældende forhold – havde ansvaret for havneprogrammerne med de repræsentative forpligtelser og sociale arrangementer, der lå i den forbindelse, i samarbejde med togtlederen, skibschefen og de stedlige myndigheder, herunder den lokale danske ambassadør eller konsul.

Modellen for et havnebesøg på normalt 3-4 dage var ankomst første dags morgen og afsejling sidste dags aften. Første dag gennemførtes modtagelse, høflighedsvisitter for chefen, orienterings- og pressemøde om bord for lokale medier og honoratiores, reception på skibet for lokale honoratiores, forskere, m.fl. indbudt efter forslag fra den lokale danske ambassadør eller konsul. Der kunne være åbent skib (rundvisning) for lokale danske, besøg af lokale skoleelever eller studerende. Hvor det var relevant, søgte man også at gennemføre et seminar med indlæg fra danske og lokale forskere på det lokale universitet og besøg af lokale forskere om bord. Skibschefen kunne indbyde et mindre antal gæster til officiel frokost eller middag i chefmessen. Anden og tredje dag blev benyttet til udflugter for besætningen, herunder også forskere og medierepræsentanter, med halvdelen af stambesætningen, de vagtfri, hver dag. Her bør det erindres, at under havneopholdet skulle et hold forskere, mediefolk mv. afmønstre og et nyt hold tilgå, anvises plads og instrueres. Der skulle foretages overlevering fra det ene hold til det næste, og skibets besætning skulle gennemføre genforsyning, proviantering og reparationer mv. i løbet af havneopholdet. Der var ikke tid til eller mulighed for megen frihed for nogen i forbindelse med havneopholdene.

Der var på et tidspunkt debat om alkoholkulturen i forbindelse med ekspeditionen. Ifølge Søværnets alkoholpolitik må

der ikke indtages alkohol om bord under sejlads eller hvor tjeneste forestår. Skibschefen kan ved særlige lejligheder, som f.eks. passage af ækvator, give tilladelse til indtagelse af en enkelt genstand. I havn kan den vagtfri del af besætningen indtage alkohol i land eller om bord indtil seks timer før afsejling eller tjeneste forestår. Denne politik gennemførtes meget konsekvent.

Ifølge klassificeringsbestemmelserne er der kun et mindre antal i en besætning, som ikke skal have helbred og uddannelse til at kunne virke effektivt i en katastrofesituation. På VÆDDEREN var det højst 12 af de 100 ombordværende, som kunne være med som "passagerer". Resten skulle have et godt helbred og være uddannet til at kunne varetage sikkerhedsfunktioner ved brand eller andre uheld. Passagerpladserne blev anvendt f.eks. til deltagende skoleelever. Resten, dvs. forskere, togtledere, journalister, fotografer mv., skulle alle gennemgå en omfattende helbredsundersøgelse og godkendes som egnede. Desuden skulle de gennemgå og bestå en sikkerhedsuddannelse, som omfattede anvendelse af redningsudstyr og brandslukningsmidler og optræden under en katastrofe. Undersøgelse og kurser gennemførtes ved Fondens og Søværnets foranstaltning. Deltagerne skulle være forsikrede og forpligtede sig til at overholde reglerne om bord. De skulle være i besiddelse af visum og andre relevante tilladelser til at kunne rejse ind og ud af de lande, som VÆDDEREN med dem om bord skulle besøge, eller hvor de skulle forske.

På et tidligt tidspunkt kontaktedes Udenrigsministeriet ved direktør Ulrik Federspiel og protokolchef Christopher Bo Bramsen for at støtte planlægningen af ekspeditionen. Der blev etableret et samarbejde mellem Udenrigsministeriet, Søværnets Operative Kommando og Dansk Ekspeditionsfond med henblik på at indhente de nødvendige sejl- og forskningstilladelser fra de områder, der ville blive besøgt. Via Udenrigsministeriet blev der også skabt forbindelse mellem Dansk Ekspeditionsfond og de danske ambassader og konsulater i de lande, der skulle besøges. Flere af de berørte udsendte danske diplomater blev inviteret til Dansk Ekspeditionsfonds sekretariat med henblik på orientering samt bistand med etablering af kontakter til og samarbejde med lokale forsknings- og uddannelsesmyndigheder og medier. Mulighederne for at fremme dansk erhvervslivs ønsker om kontakter og samarbejde blev ligeledes inddraget i samarbejdet, som også kunne omfatte bistand til lokal sponsorering af arrangementer under havneophold. Ansvaret for at lede og koordinere dette arbejde i Udenrigsministeriet blev placeret i Danmarks Eksportråd hos ambassadør Birger Riis-Jørgensen.

For at orientere de lande, som ville blive besøgt af ekspeditionen, blev de relevante i Danmark placerede udenlandske diplomatiske missioner inviteret til Dansk Ekspeditionsfond, hvor de blev orienteret og anmodet om i muligt omfang at støtte de ansøgninger om forskningstilladelser, som ville

tilgå. De blev også bedt om at støtte det ønskede samarbejde med de lokale forsknings- og uddannelsesinstitutioner og -myndigheder og i øvrigt være det lokale danske diplomati behjælpelige med opnåelse af kontakter til f.eks. presse og skoler.

Muhammedkarikaturene i Jyllands-Posten i efteråret 2005 og den diplomatiske krise, som fulgte denne begivenhed, fik også konsekvenser for Galathea 3-ekspeditionens ruteplanlægning.

Efter de voldsomme begivenheder, som tegningerne medførte, valgte Dansk Ekspeditionsfond i februar 2006 at ændre togtruten, så man i stedet for at sejle gennem Middelhavet og Suezkanalen, sejlede fra Azorerne langs Afrikas vestkyst til Cape Town og derfra direkte til Australien.

Fra forskerside var der meget få indvendinger mod ændringen. Projekterne i Indien kunne gennemføres ved flytransport, og besøget i den gamle danske koloni i Ghana kunne træde i stedet for det planlagte besøg ved Tranquebar.

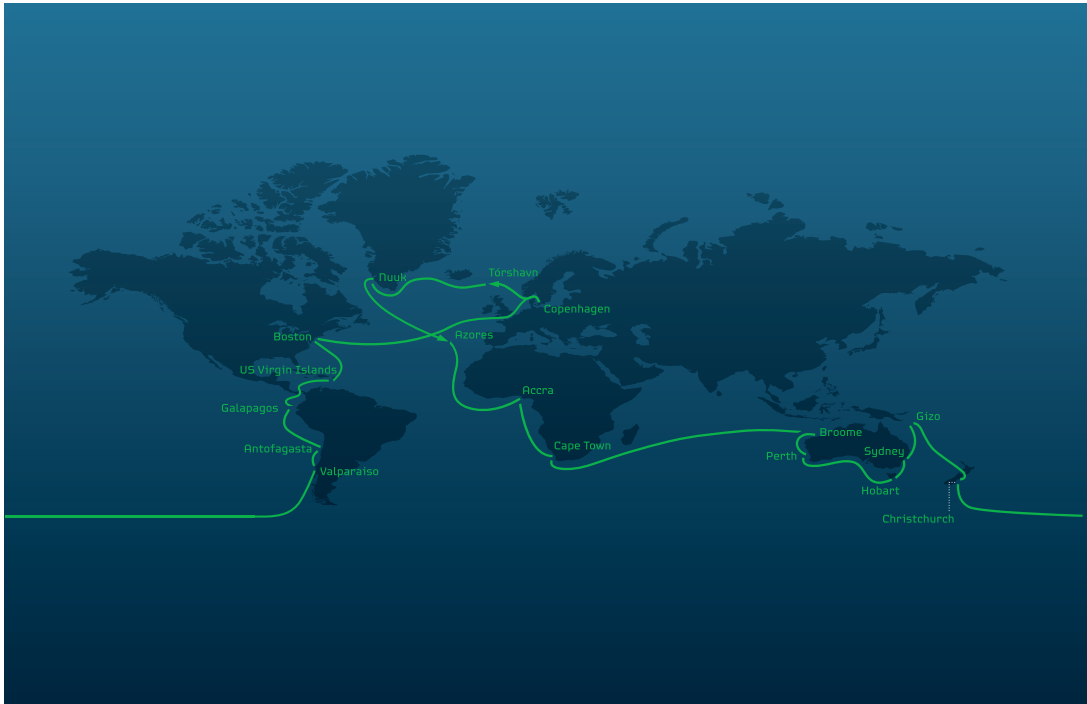
Den nødvendige ændring af ruten og vedr. de deltagende forskningsprojekter gennemførtes relativt hurtigt i et godt samarbejde mellem forskerne, Søværnet og Dansk Ekspeditionsfond.

Den anden togtrute

Efter afsejlingen fra Danmark i august 2006 justeredes ruten et par gange.

Oprindelig havde det været planen at anløbe Honiara på Guadalcanal i øriget i Salomonhavet og benytte lufthavnen der til udskiftning af forskerne til projekterne i området.

Den endelige togtrute.

Uro i området medførte, at man på baggrund af rådgivning bl.a. fra Udenrigsministeriet ikke fulgte den oprindelige plan, men ankrede op ved den nærliggende ø, Gizo.

Forholdene omkring Antarktis og erfaringerne fra den første del af sejladsen i disse farvande medførte, at skibschefen og togtlederen foreslog mindre ændringer af ruten, som godkendtes af Dansk Ekspeditionsfond i København.

De særlige forhold omkring anløb af Galapagosøerne nødvendiggjorde en omlægning af ruten til også at omfatte anløb af havnen i Manta i Ecuador for at ilandsætte 10 personer med henblik på flytransport til øerne.

I forbindelse med drøftelserne vedr. besøget i US Virgin Islands fremførte de lokale myndigheder et ønske om, at øen St. Croix også blev besøgt af ekspeditionsskibet. Planen havde været kun at anløbe St. Thomas. Blandt andet fordi man på grund af tidsplanen ikke kunne imødekomme et ønske om tilstedeværelse på øgruppen i forbindelse med en markering af 90 årsjubilet for Vestindiens salg til USA, besluttedes det også at anløbe Frederiksted på St. Croix.

Det blev besluttet, at man i forbindelse med ekspeditionen også i USA burde gennemføre en orientering af den amerikanske forskerverden, og at det bedste sted herfor ville være Boston: Ruten blev derfor tilrettet i overensstemmelse hermed.

Medierne

Med kammeradvokatens bistand påbegyndte Dansk Ekspeditionsfond allerede i 2004 forhandlinger med Jyllands-Posten for at nå frem til en aftale vedr. samarbejdet, herunder betaling for overtagelse af de relevante rettigheder og varemærker, som Jyllands-Posten havde registreret. Aftalen blev godkendt ved Finansudvalgets aktstykke 24 i oktober 2005.

I forbindelse med Finansudvalgets behandling af AKT 6 10/11 2004 blev det klargjort, at udvalget ønskede så bred en mediedækning som muligt.

Ministeriet for videnskab, Teknologi og Udvikling blev af Finansudvalget pålagt at foranledige, at pladserne om bord blev sendt i udbud for at sikre en bred mediemæssig deltagelse. Med bistand fra kammeradvokaten ved advokat, dr.jur. Thorbjørn Sofsrud gennemførtes til april 2005 en udbudsrunde, som i august 2005, efter forhandling med de bydende, ville indebære, at følgende medier ville deltage som anført: Danmarks Radio med 6–8 pladser på hele togtet, Politiken/TV 2Vejret/STV med tre pladser, Det Berlingske Officin med to pladser og Fagbladet Ingeniøren med én plads i ca. to måneder. Jyllands-Posten fik på forhånd tildelt 4 pladser om bord. Dagbladenes og Ingeniørens repræsentanter her var chefredaktørerne Henrik Thomsen, Bo Maltesen, Niels Lunde og Per Westergaard.

Ingen udenlandske eller internationale medier havde givet udtryk for ønske om deltagelse.

Der blev – via de deltagende medier – stillet tre pladser til rådighed om bord for skiftende elever og lærere fra grundsko-

len og ungdomsuddannelserne, herunder også fra Grønland og Færøerne. Kost om bord, forsikringer, vacciner, sikkerhedsuddannelser og rejse til og fra ekspeditionen skulle betales af de pågældende medier. Danmarks Radio valgte ikke at deltage.

Projektets lancering

Den 31. marts 2005 orienterede Dansk Ekspeditionsfond pressen m.fl. om den forestående Galathea 3-ekspedition. Orienteringen gennemførtes som et pressemøde i rotunden på Geografisk Institut, som var indrettet med genstande fra de tidligere Galathea-ekspeditioner, og hvor HKH Kronprinsen, videnskabsministeren og undervisningsministeren var til stede. Komponisten Bent Fabricius-Bjerre spillede den Galathea-vals, han havde komponeret til Galathea 2-ekspeditionen.

Mødet var generelt og orienterende og blev pænt refereret i pressen. Det muliggjorde, at planlægning af togtet, udpeging af forskningsprojekter samt valg og ombygning af forskningsskib kunne iværksættes på grundlag af en almindelig viden om projektet. Og ikke mindst blev det nemmere at kontakte fondsverdenen og virksomheder med henblik på økonomisk støtte.

Dansk Ekspeditionsfond deltog i Forskningens Døgn med oplæg om Galathea-ekspeditionerne på Nationalmuseet i maj 2005.

På et velbesøgt pressemøde den 29. november 2005 i Nordatlantens Brygge præsenterede videnskabsministeren de forskningsprojekter, som på det tidspunkt, før ændringerne på grund af karikaturkrisen, var udvalgt til deltagelse i Galathea 3-ekspeditionen.

Afsejlingsarrangementer

Den 22. juli 2006 var VÆDDEREN i Århus havn, hvor byen i samarbejde med Jyllands-Posten og Århus Universitet m.fl. præsenterede Galathea 3-ekspeditionen og VÆDDEREN for offentligheden.

Der var informationsstande på kajen bl.a. vedr. forskningsprojekterne, underholdning og rundvisning, så borgerne kunne besøge VÆDDEREN efter ombygningen.

Den 8. august 2006 sejlede VÆDDEREN fra Frederikshavn mod København med journalister, fotografer og skolebørn om bord. Ankomsten til kaj ved Amaliehaven brugtes 9. og 10. august til ombordtagning af forskere, udstyr og bagage. Den 10. august var der VIP-arrangement i et telt på kajen for særligt inviterede, veteraner fra Galathea 2, sponsorer og andre, der havde støttet projektet. HKH Kronprinsen, videnskabsministeren og undervisningsministeren var til stede. Bent Fabricius-Bjerre spillede Galathea-vals fra Galathea 2, og Jesper Mejlvang fremførte den nykomponerede sang "I drømme og håb", som skulle blive Galathea 3's melodi. Samtidig med den sponsorerede reception i teltet var der holdvis rundvisning på forskningsskibet.

Den 11. august havde Experimentarium arrangeret et informationsprogram for unge på kajen. Kl. 18.00 var der afsejlingsarrangement. Tamburkorpsset underholdt. HKH Kronprinsen ankom og inspicerede VÆDDERENs æreskommando. Københavns Drengekor sang. HKH Kronprinsen og videnskabsministeren og chefen for Forsvarsstaben, viceadmiral Tim Sloth Jørgensen talte. Kronprinsen, videnskabsministeren, chefen for Søværnets Operative Kommando, kontreadmiral Nils Wang og formanden for Ekspeditionsfonden sejlede ud af havnen med VÆDDEREN, som salutedes fra batteriet Sixtus og besvarede salutten. Der var god medie-, herunder TV-dækning af afsejlingen.

Besøg af kongelige, ministre mv.

HKH Kronprinsen deltog i togtet fra Galapagos til Panama og HKH Prinsgemalen fra Panama til US Virgin Islands.

Videnskabsminister Helge Sander besøgte Galathea 3 på Azorerne, undervisningsminister Bertel Haarder fra Accra (Tema) i Ghana til Cape Town i Sydafrika, forsvarsminister Søren Gade i Sydney i Australien og miljøminister Connie Hedegaard i Boston, USA.

Forsvarschefen besøgte Galathea 3 på US Virgin Islands og forsvarsstabschefen i Ghana, begge i forbindelse med militære besøg i de pågældende lande. Chefen for Søværnets Operative Kommando besøgte Galathea 3 i Cape Town i Sydafrika og i Sydney i Australien. Departementschef Uffe Toudal Pedersen fra Videnskabsministeriet besøgte ekspeditionen i Valparaiso, Chile.

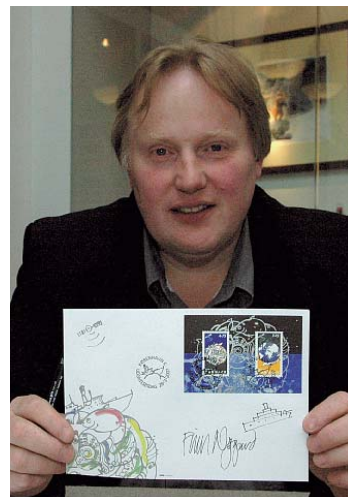
Hjemkomstarrangementer

Nationalbanken havde muliggjort, at Dansk Ekspeditionsfond den 12. og 17. april 2007 i bankens repræsentationslokaler kunne afholde to frokostarrangementer, hvor bestyrelsen kunne takke sponsorer og andre støtter, og hvor HKH Kronprinsen deltog.

Nationalbanken udsendte omkring hjemkomsten en ny 20-krone som den første mønt i en ny serie med Geografisk Selskabs Galatheamedalje som motiv. 20-kroners mønten har VÆDDEREN som motiv. Banken havde endvidere foranlediget, at den nye mønt med en hilsen fra HKH Kronprinsen blev sendt til alle deltagere i og sponsorer for ekspeditionen.

Dansk Ekspeditionsfond fik foranlediget, at Post Danmark den 28. marts 2007, lige før ekspeditionens hjemkomst, udsendte to frimærker med Galatheamotiver, og at Post Greenland udsendte et Galatheafrimærke, som blev præsenteret i Nuuk under VÆDDERENs besøg dér i august 2006.

Den 25. april 2007 om eftermiddagen nærmede VÆDDEREN sig Kronborg. Kontreadmiral Nils Wang var sat om bord fra helikopter, og ved passage af Kronborg salutedes skibet fra Kronborgs batteri. VÆDDEREN besvarede salutten, og i en gummibåd sejlede HKH Kronprinsen, forsvarschefen, general

Maleren og grafiker Finn Nygaard tegnede de to Galathea 3-frimærker. Foto: Hasse Ferrold

H.J. Helsø og formanden for Ekspeditionsfonden fra Snekkersten havn ud til og blev sat om bord på skibet.

I smuk aften sol sejlede VÆDDEREN ind i Københavns Havn. Skibet blev saluteret fra batteriet Sixtus og besvarede salutten.

På Langelinie kajen var mange tusinde mennesker mødt op for at sige velkommen hjem og modtage skib og besætning. Københavns Drengekor sang danske sange, og Søværnets Tamburkorps underholdt, mens man ventede. Da VÆDDEREN lå ved kaj kl. 18.15, holdt videnskabsministeren tale. Ministeren udtalte bl.a.:

"Det er et eventyr og et enestående samarbejde, der nu får et foreløbigt punktum. Skibet har de seneste otte måneder været rammen for et ganske særligt udviklingsmiljø. Hvor forskere med forskellige baggrunde, mediefolk og Søværnet har arbejdet og levet tæt sammen. Vi har igen og igen fået tilbagemeldinger om, at det har været noget helt særligt."

Talen blev optakten til den velkomst, som besætningen fik på kajen. Begivenheden fik pæn mediedækning.

Den 26. april 2007 kl. 11.30 var der modtagelse på Københavns Rådhus og reception, hvor overborgmester Ritt Bjerregaard og formanden for Ekspeditionsfonden henholdsvis bød velkommen tilbage og takkede for velkomsten. Besætningerne, forskerne, journalister, fotografer, elever og lærere, sponsorer mv. var indbudt. Om eftermiddagen havde Politiken indbudt alle deltagere i ekspeditionen til reception i Politikens Hus, og Tivoli havde inviteret alle deltagerne med ledsagere på besøg i den gamle have. Kl. 13.00 åbnede HKH Kronprinsen en udstilling om Galathea-ekspeditionerne på Zoologisk Museum.

Den 27. april havde københavnere mulighed for at aflægge besøg på VÆDDEREN, før den sejlede mod Odense.

Den 29. april var der besøg i Odense, som har adopteret VÆDDEREN. Der var åbent hus i havnen, hvor Syddansk Universitet havde opstillet informationsboder vedrørende forskningsprojekterne, og der var mulighed for at besøge skibet. Odense by havde inviteret besætning og berørte forskere m.fl. til reception på Rådhuset, hvor borgmester Jan Boye, skibschefen, formanden for Ekspeditionsfonden m.fl. takkede besætningen for en flot indsats.

Videreførelse af samarbejdet mellem Søværnet og forskningen.

I samarbejdsaftalen mellem Dansk Ekspeditionsfond og Forsvarskommandoen fra foråret 2006 var det forudsat, at VÆDDEREN efter hjemkomst skulle tilbageføres til anvendelse som inspektionsskib. Det ville blandt andet sige, at forskercontainere, kraner mv. skulle fjernes fra helikopterdekken, og at VÆDDEREN skulle gøres klar til igen at blive anvendt som inspektionsskib i Nordatlanten med helikopter om bord.

De gode erfaringer fra samarbejdet mellem forskerne og Søværnet i forbindelse med Galathea 3-ekspeditionen og de

fine resultater, som forskningsprojekterne havde opnået, medførte, at der var mange, der gerne så dette samarbejde videreført efter ekspeditionens afslutning, f.eks. i området omkring Grønland.

I Forsvaret var man i princippet positiv overfor et sådant forslag, forudsat merudgifterne til forskningen kompenseredes af Videnskabsministeriet, og opgaverne kunne koordineres med inspektionstjenesten.

Videnskabsministeriet v/ Forsknings- og Innovationsstyrelsen nedsatte på den baggrund en arbejdsgruppe med repræsentanter fra bl.a. forskningsverdenen og Forsvaret, der fik til opgave at analysere de fremtidige muligheder for havforskning ved anvendelse af den eksisterende skibskapacitet.

Analysen forventes at være i færdig i foråret 2008.

Efter hjemkomsten

Det af Ekspeditionsfondens udstyr, som kunne finde anvendelse i Søværnet, f. eks. satellitantennen, er blevet købt af Forsvaret. Det øvrige udstyr er efter afmontering og klargøring lagt i depot ved Forsvarets Materieltjeneste og vil ved kammeradvokatens mellemkomst blive sat i åbent udbud med henblik på salg i 2008.

Årsdagen for Galathea 3's hjemkomst vil blive markeret i forbindelse med Forskningens Døgn 25. april 2008.

Den 24. oktober 2008 planlægger Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling på Geocenter København at afholde en konference om Galathea 3-ekspeditionen.

Dansk Ekspeditionsfonds sekretariats arkiv er ved at blive gjort klar til aflevering til Statens Arkiver.

Dansk Ekspeditionsfond har indgået aftale med Risø/DTU om, at Risø tilgængeliggør fællesdata (skibsdata) fra Galathea 3-ekspeditionen og giver mulighed for, at forskerdata fra Galathea 3-projekter gøres tilgængelige (www.virtuelgalathea3.dk).

Biologisk Institut på Aarhus Universitet vil registrere og tildele publikationsnumre til videnskabelige artikler fra Galathea 3-ekspeditionen. I 2007 er der foreløbig registreret ca. 30 artikler.